

Dar — 25%!

Učiteljstvo se več ne da voditi za nos ...
 Simpatije vseh poštenih ljudi morajo biti v
 tem slučaju na strani učiteljstva.
 »Slov. Učitelj« št. 9., stran 175.

Dolgotrajna in obenem zanimiva je borba kranjskega učiteljstva za izboljšanje njegovega gmojnega položaja.

Kakor rdeča nit se vleče to vprašanje že leta in leta po vsem delovanju kranjskega učiteljstva. Najprej smo pričeli moledovati za izpolnitev sankcioniranega drž. zakona § 55. potem okraj. učit. društev s ponižnimi prošnjami, potem potom dežel. učit. društva; sklicali smo ogromno obiskovani protestni shod, a ko vse to ni pomagalo, govorili smo glasno, da nas je čul ves svet — na zadnji deželni učiteljski skupščini.

Ta naš glavni protest je prišel tudi do ušes onih faktorjev, ki nas morajo slišati, in ravno ti faktorji so vse potrebno ukrenili, da se nam vendar izpolni naša vroča in opravičena želja, da se nam uredi vsaj deloma za naše stoletje naravnost škandalozne plače.

Naša želja se nam je obetala in izpolnila bi se nam tudi bila, da niso klerikalni poslanci preprečili iz golega sovraštva do šole in šolstva ter gole zavisti do nas nameravane akcije.

V internacijonalnem klerikalnem načrtu stoji pribito dejstvo, da se učiteljstvu sploh ne sme dovoliti takih plač, da bi se moglo ravno zaradi tega posvetiti le zgolj svojemu poklicu, temveč učiteljstvo imej take plače, da mora biti kolikor toliko odvisno od raznih faktorjev, da se mora boriti za vsakdanji kruh s postranskimi zaslužki itd. Zakaj internacijonalni klerikalizem pač dobro ve, da more svoje pohlevne ovčice le toliko časa držati v šahu, dokler je njih um omejen, kakor hitro pa prične naš narod misliti z lastno glavo, izgine ves klerikalni vpliv med maso in s tem vplivom tudi udobno življenje med to zaslepljeno maso. Ako pa klerikalna stranka sploh mora izboljšati gmojni položaj učiteljstva, ga pa izboljša s takimi priveški, da dene učiteljstvo na krajšo verigo, kakor se je svoje dni izrazil znani dr. Gessmann.

In tega principa se je držala tudi naša klerikalna stranka pri letošnji regulaciji naših plač.

Naša klerikalna stranka ima sicer vedno polna usta samo lepih fraz naklonjenosti in dobrotljivosti napram slovenskemu učiteljstvu. In ravno ta frazasta naklonjenost je ulovila nekaj učiteljev in učiteljic, da je mogla klerikalna stranka ustanoviti »krepko se razvijajočo« »Slomškovo zvezo«. A ta »zveza« se razvija tako krepko, da niti občnega zbora ne more sklicati, in uverjeni smo, da bo ravno zadnja regulacija naših plač odprla oči še oni peščici zaslepljenih tovarišic in tovarišev, da bodo dali slovo za vedno tej značajni »zvezi«, držeč se gesla, citiranega na čelu tega članka.

Da pa slovenski svet ne bo mislil, da je naša trditev iz trte zvita, se hočemo ozreti nekoliko v preteklost ter navesti le suha dejstva v podkrepitev, da je edino-le klerikalna stranka preprečila sedanjo regulacijo naših plač.

Evo dejstev!

Klerikalizem se je sploh vedno izigraval kakor največjega prijatelja učiteljstva, kadar je bilo treba oštati le pri besedah. A kakor hitro je morala beseda postati dejstvo, so šle besede v prazen nič.

Dobro nam je še v spominu nastop dr. Žitnika na prvem občnem zboru »Slomškove zveze«, ko je na zabavnem večeru 29. decembra l. 1901. v pokojnem Katoliškem domu govoril svojim zvestim ovčicam ter jim razkladal kake predloge meni njegova stranka staviti v deželnem zboru za uresničenje izboljšanja gmojnega položaja kranjskega učiteljstva in kake predloge meni staviti v državnem zboru tista stranka v saniranje deželnih financ. Ker pa je bil takrat ravno zabavni večer, je ostalo le pri besedah.

Predobro nam je dalje še v spominu ona gostobesednost, s katero je sprejel deželni odbornik Povše, torej zopet ena glav slovenske klerikalne stranke, deputacijo slovenskih učiteljic, ko ga je prišla prositi regulacije plač. Mož se je takorekoč topil samih besedi in obljub. A ostalo je zopet le pri besedi.

In ko je stopilo združeno kranjsko učiteljstvo pred svet v impozantnem protestnem shodu s kategorično zahtevo po izboljšanju plač, so se izrekli napredni poslanci na usta ljubljanskega župana, da so oni na vsak način za regulacijo; vstal je zopet oni sladki odbornik Povše ter prav previdno izrekel nekaj navadnih fraz, da deželni odbor pač pripozna upravičenost te zahteve a previdno se je izognil izgovoriti zatrdilo, da **stoji i njegova stranka na tistem stališču kakor napredni poslanci.**

In kar smo že takrat pribili, to se je tudi izpolnilo. Neomejeni diktator dr. Šusteršič je na znanem shodu prehitro izdal jedro vsega klerikalnega mišljenja in dela, da rajši **razbije deželni zbor**, kakor da pride do regulacije naših plač. In mož se je takoj ustrašil svoje izdaje ter hitel popravljati, da je pač za regulacijo, a za to morajo prispevati takozvani »5000-kronarji«.

To izdajstvo so hoteli prikrivati vsi klerikalni listi in lističi ter izkušali ublažiti pravi pomen teh besedi. Priskočil mu je na pomoč tudi vreden oproda vrednega gospodarja, sam predsednik »Slomškove zveze«, ko je uvidel, da mu zna ta izjava odpoditi še ostale pristaše, ter je objavil v 12. št. iz leta 1903. v »Slov. Učitelju« neko »V pojasnilo«, kjer je hotel »pojasniti« izjavo svojega gospodarja o znanih 5000 K, o obstrukciji in o istinitem položaju deželne zbornice napram regulaciji naših plač.

Kako površno, otročje in plitvo je bilo tisto »V pojasnilo«, je pokazalo ravno zadnje zasedanje deželnega zbora.

V tistem pojasnilu se je zaletel v poslanca Hribarja, češ, govoril je na shodu, a pritrdil mu ni pozneje nobeden somišljenik. A mož je pozabil povedati, da je Hribar takrat govoril v imenu naprednega kluba. Trdil je dalje, da niso veleposestniki za regulacijo učiteljskih plač. A ravno glasovanje v šolskem odseku je pokazalo, da so bili veleposestniki na naši strani.

In kako se je trudil ta poslanec v klubu in v zbornici za dosego tega, »kar je največ mogoče storiti za učiteljstvo«, ve še vsakdo. »Predsedal je«, ali kakor bi dr. Žitnik rekel: »Požrl je dano besedo«.

Klerikalna stranka je vedno trdila, da ne pripusti prej regulacije učiteljskih plač na vrsto, dokler ne pride ljudstvo do svojih pravic. Letošnje zasedanje je prineslo ljudstvu to, kar so hrepeneli doseči — a ne ljudstvo,

temveč klerikalni voditelji, resolucijo za občo volilno pravico.

In da se je klerikalna stranka zvesto držala svoje parole, izrečene po dr. Šusteršiču na znanem shodu v bivšem Kat. domu, je pa še vsemu slovenskemu svetu dobro v spominu. Prazen je izgovor, da ni napredna stranka preskrbela po kritja, in da naš davkoplačevalec ne zmore toliko novih bremen. To so fraze!

Vprašamo: Kje je: 1.) imenik onih »5000 kronarjev«; 2.) kje so oni predlogi, ki jih je stavila — po zagotovitvi dr. Žitnika — klerikalna stranka v deželni zbor v zadevi regulacije učiteljskih plač in v državnem zboru v sanacijo deželnih financ; 3.) kje so oni epohalni nasveti finančnega genija, dvornega svetnika v pokoju Fr. Šukljeta, ki jih je objavljala »Slovenec« in ki so zagledali beli dan še v posebni brošuri? — Odgovoritel!

Dalje! Naš narod ni tako ubožen, kakor vpijejo njegovi izkoriščevalci, zakaj ako bi bil toliko ubožen, kako li more zidati take velikanske zavode, ki veljajo kar na milijone, kakor so oni v Št. Vidu? Kje li dobi naš narod toliko denarnih sredstev, da zida toliko in tako luksurijskih cerkvá, a poleg teh žrtev pa še znosi nebroj kron raznim duhovnikom, ki zapuščajo na tisoče imetja, in kje li dobe ti oznanjevalci narodnega uboštva toliko sredstev, da so lahko kar v dveh deželah veleposestniki?!

Čudom se pa čudimo, zakaj ne sporoči nihče teh varuhov našega kmeta, kdo bo plačal oni davek, ki ga bo porabila država v izboljšanje duhovniških plač? Mislamo, da pride pač malo več na Kranjsko, kakor pa bi prišlo pri regulaciji naših plač.

Z onimi famoznimi 25% draginjske doklade oženjenim so hoteli ravno klerikalci popolnoma preprečiti regulacijo naših plač. Zakaj oni so kalkulirali tako-le: Vsemu učitelstvu že principialno ne dovolimo poviška, omejili se bomo le na oženjene. Ker bo pa narodna napredna stranka vztrajala na svojem stališču — vsem ali pa nobenemu — preprečimo vso zasnovano regulacijo, in potem bomo vpili: »Glejte prijatelji! Taki so! Mi smo bili za to, a liberalci niso hoteli«.

A ker je narodno-napredna stranka uvidela, da je bolje vsaj nekaj kakor nič, se je vdala ter sprejela predlog »25% draginjske doklade«.

Poudarjamo pa, da ves odium pade sedaj na klerikalno stranko, in da je ravno s tem predlogom klerikalna stranka zaigrala svojo zadnjo zaslombo celo med ono peščico slovenskega učitelstva, ki je stala še do sedaj v »Slomškovi zvezi«.

Ako bi se bila klerikalna stranka zavzela za splošno izboljšanje učiteljskega gmotnega stanja, bi pač sprejela nasvetovani predlog o 25% vsemu učitelstvu s pripombo, da se deželnemu odboru ali pa šolskemu odseku naroča, da prouči do prihodnjega zasedanja vir novih dohodkov v pokritje deficita, ki ga povzroči regulacija naših plač.

Učitelstvo se več ne dá voditi za nos.

△

Regulacija učiteljskih plač v deželnem zboru goriškem.

V XIV. seji zasedanja deželnega zbora goriškega dne januarja 1903. se je prvič resno pretresoval zakon zaradi regulacije učiteljskih plač. O načrtu se je pisalo v tem listu in drugod že toliko, da se ni treba spuščati v podrobnosti. Po večjem ustrezu predlogu učiteljstva samega. Dopisnik z Goriškega je očital ponovno v »Edinosti«, da deželni odbor goriški ni imel in nima resne volje rešiti to vprašanje. Dopisnik očita deželnim poslancem, klerikalnim in liberalnim, slovenskim in italijanskim, da rešitev učiteljskega vprašanja nalašč zavlačujejo. Očitaneje je deloma tudi opravičeno.

Nisem se dosedaj o tem vprašanju nikjer oglasil v listih. Ako storim to danes, storim z namenom, opozarjati učiteljstvo na to, da je pot, katero je nastopilo, t. j. pot samopomoči, prava.

Naj se torej po tej poti bojuje dalje, po drugi strani pa, da opozarjam na korak, ki ga mora učiteljstvo samo storiti, da doseže višje potrjenje načrta, ki je bil sprejet v zadnjem zasedanju.

Za zakon v obliki, kakor je danes, sem se jeseni l. 1902. potezal v deželnem zboru sam izmed deželnih poslancev. Izrekel sem na zborovanju učiteljstva cele dežele v Gorici, da je rešitev učiteljskega vprašanja najnujnejša zadeva za deželni zbor goriški, da se mora zakon sprejeti brez pridržka in da se pokritje dobi, ako se ima resno voljo. To svoje principijalno stališče sem v seji dne 2. januarja 1903 označil približno tako-le: »Stojimo danes pred socialnim vprašanjem, katerega eminentna točka je tudi ta, o kateri danes obravnavamo: načrt učiteljskega zakona. Ako ne bomo zastopali načela, da gre učitelju ono stališče v znanju, kakor ga zahteva moderna veda in narodna ekonomija, potem je sploh zastoj, da se brigamo za učiteljsko vprašanje. Ena temeljnih točk naše dobe pa je, da je pouk ono, česar potrebujejo najbolj vsi stanovi in v prvi vrsti kmetiški stan. Kar kmeta najbolj tepe, je navednost in neumnost. Ako hočemo to odstraniti, moramo imeti sposobnega učitelja. Učitelj mora biti kvas, ki naj dvigne ljudsko meso. Kakor hitro priznavamo ta princip, ne smemo več barantati, marveč izreči se moramo za eksistenčni minimum 1600 kron, kakor ga priznava državni zakon o osebnem davku in v tem smislu tudi urediti plače in pokojnine. — Glede finančnega vprašanja sem opozarjal, da zahtevamo od vlade podporo za regulacijo učiteljskih plač, da si nimamo nikakega zakonitega razloga za to, da po drugi strani naš deželni zbor ne uporablja državnih fondov, do katerih imamo pravico, kakor tudi da vedno jadicujemo, da je goriška dežela revna, da pa vendar dajemo preko naših moči različne tudi nepotrebne podpore.

Naše deželne finance je lahko sanirati. No, velja izrek: C'est le savoir faire qui drune le courage.*)

Poudarjal sem tudi, da s priznavanjem učiteljskih plač v minimalnem znesku 1200 kron misimo morda naklonili več, kakor je imel učitelj l. 1870., marveč smo glede na draginjo in gospodarski položaj le prilagodili njega plačo s sedanjimi razmerami, da pa učitelj dejanski ne dobi več kakor ob prvem deželnem zakonu. S klerikalsem: »Pokritje mora biti le konsekvence našega današnjega sklepa. Mi moramo zakon votirati brez pridržka, pokritje se mora dobiti.« (Dalje.)

*) Znati se mora — to dela pogum!